

CRNA GORA
MINISTARSTVO DIJASPORE

**IZVJEŠTAJ O RADU MINISTARSTVA
DIJASPORE**

za 2024. godine

Podgorica, januar 2025. godine

Sadržaj:

I UVOD	3
II PREGLED PREDUZETIH MJERA I AKTIVNOSTI U 2024. GODINI	6
2.1. Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika.....	6
2.2. Manifestacija "Dani dijaspore-iseljenika"	7
2.3. Organizovana 16. Ljetnja škola jezika i kulture Crne Gore "Crna Gora moja postojbina" ...	13
2.4. Okrugli sto: Crna Gora – vječna inspiracija književnika iz naše dijaspore – iseljeništva.....	13
2.5. Sprovedeno istraživanje na temu: Uloga i perspektive uspješnih crnogorskih žena u dijaspori: analiza mišljenja o životu u državama prijema u poređenju sa životom u Crnoj Gori.....	14
2.6. Kulturno veče: "Crnogorke u Italiji, kroz vrijeme"	16
2.7. Organizovan kulturni događaj "Dug zemlji koja te je rodila" Jasenka Lalović.....	17
2.8. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM).....	18
2.9. Završeno naučno istraživanje crnogorskog iseljeništva u Latinskoj Americi.....	20
2.10. Započeti pregovori o realizaciji projekta izrade softvera za izradu registra dijaspore.....	21
2.11. Podržan projekat Posjeta Fudbalskog kluba " Peroj 1657"	22
2.13. Realizovane posjete.....	22
2.12. Zaposleni Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, prvi slučaj u državnoj upravi da samoinicijativno predlažu organizaciju paketa obuka.....	27
III ZAKLJUČAK	28

I UVOD

Retrospektiva institucionalnih izmjena:

- Uprava za dijasporu osnovana je 5. oktobra 2013. godine kao organ u sastavu Ministarstva vanjskih poslova. Nastala je transformacijom nekadašnjeg Centra za iseljenike koji je imao status javne ustanove.
- Sredinom 2015. godine usvojen je prvi Zakon o saradnji Crne Gore sa iseljenicima koji se kasnije mijenja u dijelu unapređenja teksta pojedinih odredbi, kao i njihove funkcionalnosti. Samim tim, 2018. godine usvaja se novi Zakon o saradnji Crne Gore sa dijasporom - iseljenicima („Službeni list CG“, br. 44/18 i 47/19), kojim se u normativnom dijelu zaokružuje odnos i saradnja Crne Gore sa svojom dijasporom.
- 1. januara 2019. godine Uprava je dobila status samostalnog organa državne uprave
- Vlada Crne Gore je, na sjednici od 26. marta 2021. godine, donijela Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, na osnovu koje se ukinula Uprava za dijasporu i osnovao novi organ – Uprava za saradnju sa dijasporom – iseljenicima
- Ispravkom Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 71/24 od 23.07.2024.), osnovalo se Ministarstvo dijaspore. Imajući u vidu navedeno, Izvještaj je koncipiran na način da obuhvata rad Uprave za saradnju sa dijasporom - iseljenicima do perioda 23. 07. 2024. godine, a nakon tog perioda odnosi se na aktivnosti koje je realizovalo Ministarstvo dijaspore.

Osnivanje Ministarstva dijaspore je praktično značilo institucionalno jačanje organa zaduženog za saradnju sa dijasporom, a u skladu sa aktivnostima, nadležnostima, ali i postignutim rezultatima. Danom stupanja na snagu ove uredbe, u skladu sa djelokrugom utvrđenim uredbom, definisano je da Ministarstvo preuzme državne službenike i namještenike koji su vršili preuzete poslove, opremu i službenu dokumentaciju od Ministarstva vanjskih poslova i Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, čime se na vrlo fokusiran i ciljan način nastavlja kontinuitet u radu ovog organa, ali i preuzimanju obaveza koje su bile u nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova, a tiču se saradnje sa dijasporom - iseljenicima. Ideja je da se stvore nedostajući administrativni kapaciteti za nesmetano vršenje osnovne djelatnosti organa.

Saglasno Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave i Zakonu o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, Ministarstvo dijaspore vrši poslove koji se odnose na:

pripremu propisa iz oblasti saradnje Crne Gore sa dijasporom - iseljenicima; saradnju sa dijasporom - iseljenicima iz Crne Gore i njihovim organizacijama; koordinaciju i davanje podrške dijaspori u integracijskim procesima Crne Gore; očuvanje i jačanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori; očuvanje kulturnog identiteta i njegovanje jezika, kulture i tradicije u iseljeničkim sredinama; jačanje obrazovne, naučne, kulturne i sportske saradnje između Crne Gore i dijaspore - iseljenika; informisanje dijaspore - iseljenika i povezivanje sa Crnom Gorom; zaštitu prava i položaja dijaspore - iseljenika; unapređivanje privrednog partnerstva između dijaspore - iseljenika i Crne Gore; izdavanje iseljeničkih knjižica; sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore - iseljenika; dodjelu nagrada istaknutim pripadnicima dijaspore - iseljenicima i organizacijama dijaspore - iseljenika; organizaciju manifestacije Dani dijaspore - iseljenika; uspostavljanje i održavanje kontakata sa dijasporom - iseljenicima i organizacijama dijaspore - iseljenika; podsticanje na organizovanje i uzajamnu saradnju pojedinaca i organizacija u dijaspori - iseljeničtvu; uspostavljanje baze podataka o dijaspori - iseljenicima i organizacijama dijaspore - iseljenika; podsticanje i pružanje podrške jačanju komunikacije, informisanja i istraživanja migracija iz Crne Gore; pomoć u njegovanju i promociji kulturnih vrijednosti Crne Gore u sredinama u kojima žive pripadnici dijaspore - iseljenika; obnovu jezičkih, kulturnih, identitetskih karakteristika dijaspore - iseljenika; podsticanje doprinosa dijaspore - iseljenika saradnji Crne Gore sa državama prijema; stvaranje pretpostavki, pogodnosti i olakšica za povratak dijaspore - iseljenika u Crnu Goru i njihovu integraciju u društvo; praćenje i zaštitu ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava dijaspore - iseljenika u državama prijema; podsticanje i afirmaciju donatorstva i drugih oblika dobročinstva dijaspore - iseljenika i organizacija dijaspore - iseljenika; jačanje kapaciteta organizacija dijaspore - iseljenika na poslovima javne diplomatije sa ciljem promocije državnih interesa Crne Gore na najvišim nivoima odlučivanja u državi prijema; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Ministarstvo dijaspore/Uprava za saradnju sa dijasporom - iseljenicima, kao samostalni organ, sve odluke donosi u skladu sa Zakonom o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, Zakonom o državnoj upravi i Zakonom o upravnom postupku. Poslove iz svoje nadležnosti Uprava je organizovala u okviru organizacionih jedinica čija je struktura utvrđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji za 22 izvršioca. **Sagledavajući stanje u 2024. godini, do osnivanja Ministarstva u julu 2024. godine, u Upravi je zapošljeno svega 9 službenika na neodređeno vrijeme, u v.d. stanju 2 izvršioca, dok je po Ugovoru o djelu zapošljeno 5 lica. Osnivanjem Ministarstva dijaspore, krenulo se u proceduru izrade novog**

Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, koji bi bio pogodniji i sveobuhvatniji za planove i ciljeve novoosnovanog ministarstva.

Vlada Crne Gore, na sjednici održanoj 28. novembra 2024. godine, utvrdila je Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva dijaspore, br. 01-910/24-40/19 od 29.11.2024. godine, kojim je utvrđeno 36 radnih mjesta.

Radi realnijeg sagledavanja prilika u kojima je Uprava/Ministarstvo djelovalo u prethodnih godinu dana, tj. od kada je izglasana 44. Vlada Crne Gore, bitno je spomenuti i izmjene u rukovodećoj strukturi koje su se desile u navedenom periodu - 3 rukovodioca za period od manje od godinu dana, što svakako uvijek ima za posljedicu prekid kontinuiteta rada. Svakom novom rukovodiocu treba određeno vrijeme prilagođavanja na novu sredinu i upoznavanja materije, tj. svih djelatnosti, tako da to prouzrokuje određena vremenska prolongiranja mnogih aktivnosti:

- Do 16. decembra 2023. godine Upravu je vodio tadašnji v.d. direktora Uprave za saradnju sa dijasporom - iseljenicima, Arben Jakupi;
- 11. januara 2024. godine imenovan je novi v.d. direktora Uprave, Erduan Demić na mandat od pola godine;
- 24. januara 2024. godine imenovana i v.d. pomoćnica direktora Uprave, Renata Gojković, na mandat od pola godine;
- Po formiranju Ministarstva dijaspore, 24. jula 2024 godine, imenovan je Ministar dijaspore, Mirsad Azemović;
- 29. avgusta 2024 godine, na prijedlog Ministra, imenovan je državni sekretar, Adel Omeragić;
- 5. decembra 2024. godine, na prijedlog Ministra, imenovan je v.d. sekretara Jasmin Lukačević na mandat u periodu od šest mjeseci;
- 12. decembra 2024. godine, na prijedlog Ministra, imenovan je v.d. generalnog direktora Direktorata za međunarodnu saradnju i IPA projekte, Fadil Zejnelagić na mandat u periodu od šest mjeseci.

Takođe, bitno je uzeti u obzir i činjenicu da je Uprava tj. Ministarstvo u prethodnih godinu dana obuhvatalo 10-12 zaposlenih lica, od čega je 1-2 rukovodioca, kao i da su sve niže navedene aktivnosti sprovedene sa realizacijom budžeta od 75 odsto u 2024. godini.

Ove okolnosti su umnogome otežale realizaciju aktivnosti koje su bile predviđene, kao što su obrazovanje Savjeta za saradnju sa dijasporom - iseljenicima i sazivanje

sjednice, rad na Strategiji i pripremu krajnjeg Nacrta strategije za period 2025-2028 godina, mnogobrojne posjete iseljeničkim udruženjima koje smo tradicionalno u prethodnom periodu realizovali i sl.

I pored svih kadrovskih i institucionalnih izmjena, Uprava/Ministarstvo je realizovalo projekte i aktivnosti kroz koje je nastojalo da na snažniji i sistematičan način radi na unapređenju odnosa i saradnje sa predstavnicima dijaspore-iseljenika i njihovim organizacijama.

II PREGLED PREDUZETIH MJERA I AKTIVNOSTI

Zakonom o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima utvrđeno je da je briga o dijaspori-iseljenicima sastavni dio unutrašnje i vanjske politike Crne Gore. Takođe, propisano je da se Crna Gora zalaže za stvaranje i unapređenje uslova potrebnih za uključivanje dijaspore-iseljenika u društveni, ekonomski i politički život Crne Gore.

Shodno zakonskim odredbama odnos Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima zasniva se na uzajamnoj privrženosti i saradnji, pružanju pomoći i jačanju međusobnih veza, uz uvažavanje specifičnosti i potreba svih pripadnika dijaspore-iseljenika. Zakon propisuje i šest oblasti saradnje sa dijasporom tj. ciljeva kojima Crna Gora teži u saradnji i komunikaciji sa svojom dijasporom, i to:

- Očuvanje državnog identiteta i pripadnosti Crnoj Gori;
- Očuvanje kulturnog identiteta;
- Jačanje obrazovne, naučne, kulturne i sportske saradnje;
- Informisanje i povezivanje;
- Zaštita prava i položaja dijaspore-iseljenika;
- Unapređivanje privrednog partnerstva.

Realizacija postavljenih ciljeva treba da stvori neophodne pretpostavke za sistemsko i kvalitetno unapređenje saradnje sa iseljenicima, koja će biti i podsticaj za iseljenike u traženju boljih formi organizovanja i komunikacija sa maticom, pokrenuti njen kreative potencijal na projektima od obostranog interesa, otvarati prostor iseljenicima da lakše artikulišu svoje potrebe i bude faktor unutrašnjeg razvoja Crne Gore i njene afirmacije na međunarodnom planu.

U nastavku dajemo prikaz realizovanih aktivnosti Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima/Ministarstva dijaspore u periodu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine.

2.1. Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika

Sufinansiranje programa odnosno projekata organizacija dijaspore jedan je od najznačajnijih projekata Uprave/Ministarstva dijaspore, direktno usmjeren na pružanje podsticaja za njihov rad i jačanje kapaciteta kroz obezbjeđivanje finansijskih sredstava za realizaciju aktivnosti. Snaženjem organizacija dijaspore, jačanjem kapaciteta, podstiče se njihov doprinos u ostvarivanju i jačanju saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom na svim poljima.

Na osnovu čl. 42 do 45 Zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom - iseljenicima („Službeni list Crne Gore“, broj: 44/18 i 47/19), i člana 3 i 4 Pravilnika o načinu vrednovanja programa odnosno projekata organizacija dijaspore-iseljenika („Službeni list CG“, broj: 16/19), Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima je na svojoj internet stranici i portal e-uprave 29. februara 2024. godine raspisala, 6. po redu, Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata u oblastima saradnje sa dijasporom - iseljenicima br. 03/02-910/27-67. Rok za podnošenje prijave na konkurs bio je 30. mart 2024. godine. Sredstva za ovu namjenu se izdvajaju iz budžeta Crne Gore, a raspoloživi fond koji je Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima ove godine opredijelila za Javni konkurs za sufinansiranje programa odnosno projekata u oblastima saradnje sa dijasporom-iseljenicima iznosio je 210.000,00 eura, što je najveći iznos do sada. U prethodnoj godini iznosio je 180.000,00 eura.

Međuresorna Komisija za raspodjelu sredstava po Javnom konkursu konstatovala je da je Upravi, po osnovu navedenog konkursa, **pristigla 133 projekta, od strane 80 udruženja iz čak 15 država (dijaspore iz pojedinih zemalja se prvi put javlja na Javni konkurs ove godine)**, a ukupan iznos sredstava koja se potražuju za realizaciju svih prijavljenih projekata iznosi 648.104,00 eura, i to kako slijedi:

Rbr	Država	Broj projekata po državama – udio u ukupnom broju projekata	Broj udruženja po državama	Tradicionalni projekti	Nova-udr. koja se nisu od 2020. godine prijavljivala
1	Albanija	2 projekata – 1,5%	1	2	
2	Belgija	1 projekat – 0,75%	1	1	
3	BiH	8 projekata – 6%	4	2	
4	Francuska	2 projekta – 1,5%	1	2	
5	Hrvatska	11 projekata – 8,3%	7	3	
6	Holandija	1 projekat – 0,75%	1	1	
7	Italija	2 projekta – 1,5%	1		
8	Kanada	2 projekta – 1,5%	2	1	1
9	Kosovo	4 projekta – 3%	4	1	1
10	Njemačka	4 projekta – 3%	4	2	
11	SAD	1 projekat – 0,75%	1	1	1
12	Sjeverna	6 projekata – 4,5%	3	3	

	Makedonija				
13	Slovenija	13 projekata – 9,8%	7	5	1
14	Srbija	68 projekata – 51,1%	39	21	
15	Veliko Vojvodstvo Luksemburga	8 projekata – 6%	4	2	2
	UKUPNO:	133 projekta	80 udruženja	47	6

Komisija za vrednovanje programa odnosno projekata organizacija dijaspora-iseljenika zasjedala je 5 puta počevši od 25. aprila, zaključno sa 30. majom 2024.godine, kada je i donijet Predlog Komisije za vrednovanje programa odnosno projekata.

Komisija je imala i određene zaključke i predloge, koji bi značajno unaprijedili ovu aktivnost:

- Potrebno je dodatno podsticati i animirati udruženja koja se nisu prijavljivala na konkurs, uz smjernice za inovativne projekte od posebnog značaja za Crnu Goru i dijasporu. Komisija je konstatovala da je ova aktivnost Uprave od neizmjerne važnosti za dijasporu, predstavljajući ključni korak ka jačanju veza i odnosa s matičnom državom, koji dodatno doprinose unapređenju međusobne povezanosti i saradnje.
- Istaknuta je važnost podsticanja organizovanja škola jezika u svim zemljama van našeg govornog područja, s obzirom na brojnost mlađih generacija crnogorskih iseljenika koji gotovo da ne poznaju maternji jezik. Ovakav projekat bi imao značajan doprinos u očuvanju jezika i kulture.
- Komisija je sugerisala da se u u procese kreiranja i realizacije projekata udruženja uključi što više mladih ljudi i žena, uz pretpostavku da će njihovo aktivno učešće donijeti svježije ideje i perspektive, te poboljšati kvalitet i relevantnost projekata.

Nakon razmatranja prijava u skladu sa ciljevima i propozicijama konkursa, Komisija je utvrdila obrazloženi predlog za dodjelu sredstava za sufinansiranje **107 programa odnosno projekata (81% u odnosu na broj prijava ljenih programa) u ukupnom iznosu od 210.000,00 eura. U nastavku je pregled prijavljenih i podržanih projekata za ukupnim dodijeljenim budžetom za ovu aktivnost, u prethodnih 5 godina:**

Godina	Br prijavljenih projekata	Br podržanih projekata	Budžet
2019	61	56	100.000,00
2020	77	61	130.000,00
2021	57	45	130.000,00
2022	98	88	170.000,00
2023	101	98	180.000,00

2024	133	108	210.000,00
------	-----	-----	------------

Zaključujemo da je 2024. godine pristiglo najviše prijava do sada, sa znatno većim brojem projekata u odnosu na sve godine do sada, kada je započeta aktivnost Sufinansiranja. Ukupan broj prijavljenih projekata više se nego udvostručio u odnosu na 2019. godinu, dok je u odnosu na prethodnu godinu veći za 32 %. Takođe, budžet od 210.000,00 eura predstavlja povećanje od 110% u odnosu na 2019. godinu, 62% u odnosu na 2020. i 2021. godinu, te 24%, odnosno 17% u odnosu na prethodne 2 godine.

Ova statistika može nam pomoći da zaključimo da smo prepoznali značaj uvećanja ovog budžeta za projekte koje sprovodi naša dijaspora, s obzirom da sve više udruženja, samim tim i predstavnika dijaspore, želi sarađivati i realizovati projekte koji će ih povezati sa svojom maticom – Crnom Gorom ili direktno i pozitivno uticati na Crnu Goru i njene građane.

Ova sredstva se uglavnom koriste za organizovanje kulturno-umjetničkih manifestacija, književnih večeri, likovnih radionica, učenje jezika i kulture, istraživačke projekte, promocije crnogorskog kulturnog stvaralaštva i proslave državnih praznika, projekte koji se odnose na stvaranje uslova za bolji rad i funkcionisanje organizacija naše dijaspore u zemlji prijema, njihovu međusobnu povezanost, omasovljenje članstva i osmišljavanje projekata usmjerenih na mlađe generacije ili rodnu ravnopravnost, ali i određene projekte usmjerene na privrednu saradnju.

Na osnovu preporuka Komisije, 27. juna 2024. godine donjeta je odluka o dodjeli sredstava za sufinansiranje projekata, koja je objavljena na internet stranici Ministarstva. Najveći broj projekata dolazi iz zemalja regiona (85%). Razlozi za to su brojnost naše dijaspore, odnosno crnogorskih zajednica u tim zemljama. Ministarstvo dijaspore, kroz ovaj projekat, maksimalno podržava aktivnosti koje za cilj imaju snaženje naših zajednica i poboljšanje njihovog položaja u zemljama regiona.

2.2. 7. po redu Manifestacija “Dani dijaspore-iseljenika”

Shodno Zakonu o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, Uprava/Ministarstvo jednom godišnje organizuje manifestaciju “Dani dijaspore-iseljenika” kojom se doprinosi jačanju veza Crne Gore sa svojom dijasporom. Manifestacija je prvi put organizovana 2017. godine i od tada se redovno organizuje u ljetnjim mjesecima, posljednjeg vikenda mjeseca jula, u raznim gradovima Crne Gore, kada najveći broj pripadnika dijaspore – iseljenika boravi u svojoj domovini. Ovakva okupljanja omogućuju i širenje mreže i poznanstava između predstavnika organizacija naših

iseljenika širom svijeta, ali i mogućnost da se sretnu sa predstavnicima nadležnih državnih i lokalnih organa i dobiju odgovore na pitanja koja ih interesuju. Ova manifestacija je 2024. godine održana u Glavnom gradu Podgorici po prvi put, a u okviru višednevnog programa organizovane su razne aktivnosti od interesa za dijasporu, kao i centralna proslava koja je održana 26. jula 2024. godine na Trgu nezavisnosti, kojoj su prisustvovali brojni gosti iz javnog, političkog i kulturnog života Crne Gore, veliki broj iseljenika i lokalnog stanovništva.

Glavni partner ovogodišnjih Dana dijaspore je IOM (Međunarodna organizacija za migracije pri UN-u), koja je prvi put pružila finansijsku podršku za realizaciju ove aktivnosti.

Manifestacija je započeta, u četvrtak 25. jula turističkom turom „**Sokacima i stazama stare Podgorice**“, u saradnji sa Turističkom organizacijom Podgorica. Ova tura je hod kroz vrijeme stazama i sokacima Podgorice, kojim se upoznaje kultura življenja, razvijanja grada i poimanja skladnog multikulturalnog suživota na ovom prostoru.

Istog dana, u Vili Gorica, održala se konferencija „**Doprinosi crnogorskih žena u dijaspori - Pogled izvan granica i unapređenje rodne ravnopravnosti**“. Učesnice konferencije bile su eminentne žene prepoznate po svojim izuzetnim dostignućima i doprinosima, kako u dijaspori, tako i u Crnoj Gori. Ovim povodom, žene iz dijaspore porijeklom iz Crne Gore došle su iz svih krajeva svijeta, a doček su im upriličile predstavnice Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, predstavnice Odbora za rodnu ravnopravnost i Ženskog kluba Skupštine Crne Gore, predstavnici IOM-a Crna Gora, te ostali predstavnici institucija i NVO sektora zainteresovani za ovu temu.

Program je upotpunjen **promocijom knjige, autorke Branke Bogovac „Žene svijeta**“, koja se održala u dvorištu galerije „Risto Stijović“ (manifestacija „Podgoričko kulturno ljeto“), a **organizovana je i humanitarna utakmica, Crna Gora - Dijaspora**, na sportskom terenu u okviru Sportskog centra „Morača“.

Drugog dana manifestacije, 26. jula, je u hotelu „Hilton“ održan **Biznis forum, u sklopu kojeg su organizovane dvije panel diskusije na temu „Uticaj dijaspore na ekonomski razvoj Crne Gore“ i „Crna Gora kao filmska destinacija**“. Panel posvećen filmu inicijativa je Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, nakon što su priznati i prepoznati predstavnici dijaspore u Latinskoj Americi, filmski producenti ili aktivisti u filmskoj i kreativnoj industriji, pokazali interesovanje da daju svoj doprinos Crnoj Gori.

Takođe, u sklopu programa za djecu organizovan je **dječiji kabare pod nazivom „Domovina se voli srcem**“, koji se održao na platou kod Spomenika partizanu borcu u sklopu Avanturističkog parka Gorica. Predstava se organizovala u saradnji sa

Udruženjem Crnogoraca Jugoistočne Srbije iz Aleksinca i predviđena je za djecu, polaznike Ljetnje škole jezika i kulture „Crna Gora moja postojbina“, zajedno sa djecom iz Podgorice, koja su bila prisutna u sklopu tradicionalne manifestacije „Školski sportski raspust“. Program za djecu, kao i humanitarna utakmica se realizovala u saradnji sa Sekretarijatom za sport Glavnog grada.

Istog dana, na Trgu nezavisnosti, održana je i **centralna proslava manifestacije**. Nakon prigodnog kulturno - umjetničkog programa, na samom kraju manifestacije, održan je koncert grupe „Makadam“.

U okviru Dana dijaspore - iseljenika, na Trgu nezavisnosti postavljeni su i štandovi u okviru kojih su dijaspori predstavljani proizvodi malih proizvođača i domaće radinosti Crne Gore.

Ovogodišnji Dani dijaspore su tematski i strateški planirani, sa posebnom pažnjom posvećenom uključivanju svih uzrasnih i društvenih kategorija, od djece do žena, kao i predstavnika dijaspore iz najudaljenijih krajeva svijeta, poput Latinske Amerike i Turske. Manifestacija je obuhvatila toliko širok spektar aktivnosti koje su precizno osmišljene sa Glavnim gradom Podgorica, kako bi zadovoljile različite interese i potrebe, čineći ovu manifestaciju značajno boljom i sadržajnijom u odnosu na sve prethodne godine. Osim toga, akcenat je stavljen na pokretanje tema i inicijativa koje mogu imati dugoročne i značajne benefite za Crnu Goru.

Jedan od ključnih noviteta bila je konferencija „Doprinosi crnogorskih žena u dijaspori - Pogled izvan granica i unapređenje rodne ravnopravnosti“, koja je pokrenula inicijativu za formiranje udruženja žena porijeklom iz Crne Gore u dijaspori. Ova mreža bi imala ključnu ulogu u jačanju pozicije žena, kako u Crnoj Gori, tako i u inostranstvu, omogućavajući im da njihov glas bude jasnije čut, te da svojim iskustvom doprinesu društvenom i ekonomskom razvoju domovine. Statistike pokazuju da žene u crnogorskoj dijaspori često uživaju bolje društvene i profesionalne uslove, pa je cilj bio prenijeti ta iskustva i unaprijediti položaj žena u Crnoj Gori. Još jedan značajan iskorak bila je realizacija panela na Biznis forumu pod nazivom „Crna Gora kao filmska destinacija“. Ovaj panel ne samo da je bio inovativan, već je dao konkretne rezultate - povezivanje crnogorskih filmskih institucija sa svjetski priznatim filmskim producentima iz Latinske Amerike, što je otvorilo vrata Crnoj Gori kao atraktivnoj destinaciji za filmsku industriju. Ideje poput Filma / serije namijenjene crnogorskoj dijaspori već su u fazi pripreme od strane filmskih producenata crnogorskog porijekla iz Meksika, što dodatno potvrđuje uspjeh ovogodišnje manifestacije.

Pored toga, ovogodišnji Dani dijaspore bili su najsadržajni u pogledu broja aktivnosti i inovacija u organizaciji, sa rekordnim brojem posjetilaca iz kulturne i naučne sfere. Poseban akcenat je stavljen na žene, koje su ove godine bile najzastupljenije, ali i na predstavnike dijaspore iz Latinske Amerike i drugih zemalja, koji su ove godine prvi put aktivno uključeni u program. Sve ove aktivnosti dodatno su podigle nivo manifestacije i učinile je najuspješnijom do sada, potvrđujući da Dani dijaspore nijesu samo kulturni događaj, već i ključna platforma za jačanje veza, ekonomskog potencijala i međunarodnog ugleda Crne Gore.

Ključni efekti i poruke manifestacije za Crnu Goru, građane i dijasporu:

- Jačanje kulturnog identiteta i očuvanje tradicije: Kroz kulturne programe, manifestacija omogućava pripadnicima dijaspore, posebno mlađim generacijama, da održe vezu sa svojim porijeklom, jezikom i kulturom. Ovo doprinosi očuvanju crnogorske baštine i jačanju osjećaja pripadnosti među iseljenicima.
- Podrška ekonomskom razvoju Crne Gore: Biznis forum je bio ključan za promovisanje Crne Gore kao destinacije za investicije. Uključivanjem dijaspore u ove procese, stvara se povoljan okvir za investiranje i transfer znanja iz inostranstva u Crnu Goru, čime se doprinosi njenom ekonomskom napretku.
- Unapređenje položaja žena: Konferencija o doprinosima crnogorskih žena u dijaspori otvorila je važno pitanje rodne ravnopravnosti i uloge žena u dijaspori. Formiranje mreže žena porijeklom iz Crne Gore može donijeti ne samo jačanje njihovog uticaja, već i inicijative za unapređenje društvenog položaja žena u Crnoj Gori.
- Povezivanje dijaspore sa institucijama: Kroz direktan kontakt sa predstavnicima državnih i lokalnih institucija, dijaspora dobija priliku da učestvuje u procesima donošenja odluka, dok se istovremeno jača povjerenje i saradnja između iseljenika i matice.
- Povećanje međunarodne vidljivosti Crne Gore: Partnerstvo sa IOM-om i učešće dijaspore iz dalekih zemalja poput Latinske Amerike, donose Crnoj Gori globalnu promociju i otvaraju nove mogućnosti za međunarodnu saradnju.

Manifestacija "Dani dijaspore-iseljenika" postaje ključni instrument za strateško povezivanje Crne Gore sa njenim iseljenicima širom svijeta, omogućavajući im da aktivno doprinose razvoju svoje domovine. Ovaj događaj simbolizuje snažnu vezu između Crne Gore i dijaspore, istovremeno pružajući priliku za razmjenu ideja, kreiranje novih poslovnih prilika i jačanje kulturne i društvene povezanosti.

2.3. Organizovana 16. Ljetnja škola jezika i kulture Crne Gore "Crna Gora moja postojbina"

Šesnaesta Ljetnja škola jezika i kulture "Crna Gora moja postojbina" namijenjena djeci naših iseljenika, koju organizuje Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima/Ministarstvo dijaspore, u saradnji sa Zavodom za školstvo Crne Gore, održana je u periodu od 20. do 30. jula 2024. godine na Ivanovim koritima, a pohađalo ju je 38 polaznika, uzrasta od 9-15 godina, iz 6 zemalja, i to: Srbije, Hrvatske, Italije, Njemačke, Belgije i Turske.

Cilj projekta je da djeca i mladi koji žive van Crne Gore, na zabavan i kreativan način, unaprijede znanje jezika i upoznaju se sa istorijskom, kulturnom i prirodnom baštinom Crne Gore. Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima u saradnji sa Zavodom za školstvo CG svake godine organizuje Školu u istom terminu (20-30. jula) u odgovarajućim smještajnim kapacitetima. Ukupan broj polaznika ograničen je na 60, a škola je za sve polaznike besplatna. Uprava/Ministarstvo sprovodi sve aktivnosti oko organizacije Škole i snosi troškove smještaja, ishrane, kao i ostale propratne organizacione troškove (prevoz, štampa majici, udžbenika). Zavod za školstvo osmišljava program rada Škole i snosi troškove angažovanja stručnog kadra i obezbjeđivanja nastavnog materijala. Program Škole podrazumijeva nastavu iz sljedećih predmeta: crnogorski jezik i književnost, istorija, geografija, likovno, muzičko i ples. Nastava se izvodi po posebnim obrazovnim programima za crnogorsku dijasporu, a svim polaznicima Škole organizator obezbjeđuje i komplet udžbenika „Crna Gora moja postojbina“. Propratni programi su: razna sportska i druga takmičenja, viteške igre, izleti, muzičke večeri, razgledanje kulturno-istorijske baštine i okolnih znamenitih područja, završna svečanost i dodjela diploma. U toku trajanja Škole organizovani su i edukativni izleti na Cetinje, do podlovcenskog sela Dolovi i Mauzoleja na Lovćenu. Škola jezika i kulture "Crna Gora moja postojbina" u 2024. godini realizovana je u skladu sa utvrđenom koncepcijom programa i organizacijom nastave i vannastavnih aktivnosti, koja je u potpunosti zadovoljavajuća.

2.4. Okrugli sto: Crna Gora - vječna inspiracija književnika iz naše dijaspore - iseljeničtva

U martu 2024. godine u hotelu "Hilton" u Podgorici održan je Okrugli sto na temu Crna Gora - vječna inspiracija književnika iz naše dijaspore - iseljeničtva. Fokus ovog okruglog stola je unapređenje odnosa između Crne Gore i njene dijaspore,

naglašavajući važnost očuvanja kulture, tradicije i identiteta Crne Gore kroz književno stvaralaštvo iseljenika. Učesnici su raspravljali o:

- Očuvanju kulturnog identiteta kroz očuvanje jezika, običaja i kulturnih vrijednosti među mladim generacijama iseljenika. Književnici dijaspore igraju ključnu ulogu u očuvanju crnogorskog identiteta
- **Konkretizacija saradnje između Crne Gore i dijaspore, uključujući: organizaciju kulturnih događaja i radionica, saradnju sa institucijama i udruženjima u dijaspori.**
- Edukaciji i informisanju kroz osnivanje i podršku ljetnjih škola jezika i kulture kako bi se podstaklo interesovanje mladih za crnogorski jezik i tradiciju.
- Osvrnuli su se na uticaj crnogorskih umjetnika u svjetskom kontekstu, kao i na njihovu inspiraciju u očuvanju identiteta.
- Identifikaciji i rješavanju specifičnih pitanja. Ukazano je na izazove sa kojima se suočava dijaspora, uključujući asimilaciju i zaborav kulturnih korijena.

Uloga dijaspore je ključna za očuvanje crnogorske kulture, jezika i tradicije, a književnici i stvaraoci iz dijaspore doprinose bogatstvu crnogorske kulture.

Unapređenje odnosa sa dijasporom doprinosi jačanju nacionalnog identiteta, očuvanju kulturnog naslijeđa i promovisanju Crne Gore u inostranstvu. Saradnja sa dijasporom može stvoriti nove mogućnosti za ekonomski razvoj, kulturnu razmjenu i zajedničke projekte, što direktno utiče na dobrobit svih građana Crne Gore.

2.5. Sprovedeno straživanje na temu: Uloga i perspektiva uspješnih crnogorskih žena u dijaspori: analiza mišljenja o životu u državama prijema u poređenju sa životom u Crnoj Gori

Savremeni trendovi migracija pokazuju da žene iz Crne Gore aktivno učestvuju u migracijama u potrazi za boljim životnim uslovima, obrazovanjem i ekonomskim prilikama. Istraživanje sprovedeno od strane Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima imalo je za cilj da ispita stavove i iskustva Crnogorki u inostranstvu, s posebnim fokusom na njihov položaj i percepciju o životu u Crnoj Gori.

Sprovedeno istraživanje otkriva važnost crnogorskih iseljenica u oblikovanju budućnosti Crne Gore, ali i kompleksnu sliku motiva, iskustava i perspektiva života u inostranstvu. Ovo je prvo istraživanje ovakvog tipa i prekretnica u većem uključivanju žena iz dijaspore.

U posljednjoj deceniji, zabilježen je značajan broj odlazaka, pri čemu su glavni razlozi emigracije potraga za boljim obrazovnim mogućnostima, uslovima rada i ekonomskim prednostima. Ovi nalazi ukazuju na visok nivo mobilnosti i

prilagodljivosti crnogorskih iseljenica, koje, uprkos izazovima, teže ka izgradnji bolje budućnosti za sebe i svoje porodice, održavajući istovremeno snažne veze sa svojom matičnom zemljom.

Važno je istaći da se iseljenice suočavaju sa izazovima prilikom prilagođavanja novim kulturama, pri čemu je jezička barijera primarna prepreka. Međutim, **visok nivo obrazovanja među njima omogućava zauzimanje važnih profesionalnih uloga u različitim oblastima**, dok većina lako pronalazi posao i ostvaruje zadovoljavajuće finansijske prihode.

Istraživanje je takođe istaklo potrebu za boljom podrškom iz matične zemlje, posebno u pogledu informisanosti o raspoloživim resursima i saradnje sa dijasporom. **Naglašena je potreba za aktivnom ulogom žena u napretku Crne Gore**, kako kroz promociju kulture i turizma, obrazovne projekte, tako i kroz doprinos ekonomskom razvoju. Značajan broj ispitanica izrazio je želju za povratkom, što jasno pokazuje njihovu duboku emocionalnu povezanost sa Crnom Gorom.

Vodeći se rezultatima ovog istraživanja, Uprava/Ministarstvo je intenzivirala napore kako bi uspostavila bližu saradnju sa ženama crnogorskog porijekla u dijaspori, te smo u 2024. godini imali najviše projekata do sada, koji su usmjereni na saradnju ili promociju žena iz dijaspore i njihovo aktivnije uključivanje.

Ključni nalazi:

Zemlje prijema: Najveći broj žena obuhvaćenih ovim istraživanjem nalaze se u Srbiji, što ukazuje na značajan migracioni tok između Crne Gore i Srbije, kao i duboke istorijske, kulturne i ekonomske veze između ove dvije zemlje. Sljedeće po brojnosti su ispitanice iz Italije, Kosova i Njemačke, a potom i iz zemalja kao što su Amerika, Austrija, Belgija, Češka, Danska, Finska, Francuska, Hrvatska, Luksemburg, Malta, Katar, Slovenija, Švajcarska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Status boravka: Većina ispitanica ima trajni boravak ili državljanstvo u zemljama prijema, što ukazuje na njihovu dugoročnu integraciju.

Demografska struktura: Prosječna starost ispitanica je 44 godine, a većina je u braku.

Razlozi za emigraciju: Glavni motivi su potražnja za boljim obrazovanjem (33%), bolji uslovi rada (30%), promjena okruženja (27%) i ekonomske prednosti (26%).

Izazovi u adaptaciji: Jezička barijera, kulturne razlike i osjećaj usamljenosti su najčešći izazovi sa kojima se suočavaju.

Obrazovni profil: Velika većina ispitanica ima visoko obrazovanje, sa 21 ispitanicom koja je završila osnovne studije, 17 sa magistarskim, i 16 sa doktorskim titulama.

Ekonomski položaj: 71% ispitanica navodi redovnu platu kao glavni izvor prihoda, a većina ih je zadovoljna svojim finansijskim statusom.

Uključenost u zajednicu: Preko 40% ispitanica aktivno učestvuje u zajednicama sunarodnika u zemlji prijema, ukazujući na želju za očuvanjem kulturnih veza.

Percepcija podrške iz Crne Gore: Više od dvije trećine ispitanica smatra da je potrebna bolja informisanost o dostupnoj podršci i uslugama koje Crna Gora pruža svojim građanima u inostranstvu.

Postoji značajan interes crnogorske dijaspore za doprinos razvoju matične zemlje kroz različite projekte, što može biti iskorišćeno za unapređenje ekonomske i kulturne saradnje. Visok nivo obrazovanja iseljenica može biti ključan za transfer znanja, razvoj stručnih i obrazovnih projekata u Crnoj Gori, posebno u oblastima kao što su obrazovanje i turizam; ipak, nezadovoljstvo podrškom koju Crna Gora pruža iseljenicima može negativno uticati na njihov odnos prema domovini i njihov potencijalni povratak.

Aktivnosti u zajednicama sunarodnika doprinose jačanju kulturnih identiteta i povezivanju sa matičnom zemljom, što može imati pozitivan uticaj na turizam i kulturnu razmjenu.

Razumijevanje izazova i potreba crnogorskih iseljenica može pomoći vladi da razvije efikasnije politike i programe koji bi podržali njihovu integraciju i eventualni povratak.

Ovi nalazi i preporuke mogu poslužiti kao osnova za dalji rad i angažman Vlade Crne Gore u oblasti dijaspore, jačajući veze sa iseljenicima i poboljšavajući njihovu dobrobit i doprinos razvoju matične zemlje.

2.6. Kulturno veče: "Crnogorke u Italiji, kroz vrijeme"

U maju o.g. održano je kulturno veče pod nazivom „Crnogorke u Italiji, kroz vrijeme“ u Kotoru, koje su organizovali Uprava za saradnju sa dijasporom - iseljenicima, u saradnji sa Udruženjem Italia - Montenegro 'Regina Elena', uz podršku Opštine Kotor. Cilj događaja bio je prikazati istorijski doprinos i značaj crnogorskih žena u Italiji, s naglaskom na ličnosti poput kraljice Jelene Savojske, Ane Marije Marović i Darinke Leković - Donadio. Ovo kulturno veče dio je šireg projekta „Inspirišući doprinosi crnogorskih žena u dijaspori, pogled izvan granica i unapređenje rodne ravnopravnosti“.

Navedeni događaji utiču na:

- jačanje kulturnih veza - podrška projektima dijaspore značajno doprinose jačanju kulturnih i historijskih veza između Crne Gore i njene dijaspore, posebno u kontekstu doprinosa žena. Povezivanjem crnogorskih žena u dijaspori s matičnom zemljom, podstiče se kulturna razmjena i očuvanje crnogorskog nasljeđa u inostranstvu.
- očuvanje rodne ravnopravnosti
- podršku dijaspori: Uprava / Ministarstvo aktivno podržava jačanje veza s iseljenicima kroz organizaciju kulturnih i obrazovnih događaja, koji služe kao platforma za dijalog, savjetovanje i promoviranje crnogorske zajednice u svijetu.
- jačanje identiteta: Održavanje ovakvih događaja doprinosi jačanju nacionalnog identiteta među crnogorskom dijasporom, promovirajući osjećaj zajedništva i pripadnosti.
- unapređenje međunarodne saradnje: Kulturne aktivnosti koje uključuju diplomatske predstavnike (kao što je ambasadorica Italije) pomažu u jačanju međunarodnih odnosa i promociji Crne Gore na međunarodnoj sceni.
- povezivanje generacija: Programi koji promovišu historijske ličnosti iz prošlosti inspiriraju mlade generacije crnogorske dijaspore da se aktivno uključuju u očuvanje kulturne baštine.

Zaključci iz ovog izvještaja mogu se iskoristiti kao ključni elementi za predstavljanje rada Vlade Crne Gore u pogledu kulturne diplomatije, podrške dijaspori i jačanja rodne ravnopravnosti.

2.7. Organizovan kulturni događaj "Dug zemlji koja te je rodila" Jasenka Lalović

U maju 2024. godine, u prostorijama Narodne biblioteke „Radosav Ljumović“ u Podgorici, održan je kulturni događaj pod nazivom „Dug zemlji koja te je rodila“. Događaj je organizovan od strane Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, u saradnji sa crnogorskom autorkom Jasenkom Lalović, kao dio šireg projekta „Inspirišući doprinosi crnogorskih žena u dijaspori, pogled izvan granica i unapređenje rodne ravnopravnosti“.

Cilj ovog događaja je promocija djela Jasenke Lalović posvećenih Crnoj Gori i njenim ženama, kao i jačanje svijesti o doprinosu crnogorskih žena u dijaspori.

Realizacijom ovog projekta postignuti su sljedeći rezultati:

- Promocija crnogorske kulture i žena u dijaspori i očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta: Ovaj događaj uspješno je predstavio stvaralaštvo Jasenke

Lalović, koje je posvećeno crnogorskoj kulturi, tradiciji i ženama. Promocija ovakvih djela doprinosi očuvanju kulturnog identiteta Crne Gore, kako u zemlji, tako i među dijasporom.

- Podsticanje rodne ravnopravnosti: U okviru šireg projekta Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima, ovaj događaj podržava napore na unapređenju rodne ravnopravnosti, ističući doprinos žena crnogorskog porijekla u inostranstvu.
- Povezivanje sa dijasporom: Kulturni događaji poput ovog jačaju veze između Crne Gore i njene dijaspore, omogućavajući članovima dijaspore da aktivno učestvuju u promociji i očuvanju crnogorske kulture.

Ovaj izvještaj može poslužiti Vladi Crne Gore za predstavljanje rada na jačanju veza sa dijasporom, promociji kulture i unapređenju rodne ravnopravnosti kroz projekte koji podržavaju crnogorske žene u dijaspori.

2.8. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) u 2024. godini

Tokom 2024. godine, Vlada Crne Gore, putem Uprave za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, značajno je pojačala saradnju sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM). Ova saradnja je dio projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore – faza II “, koji je usmjeren na jačanje odnosa sa crnogorskom dijasporom i maksimalno iskorištavanje njihovog potencijala u razvoj Crne Gore. Intenzivirana saradnja između Crne Gore i IOM-a omogućava dublje povezivanje sa dijasporom, što će unaprijediti kreiranje politika koje su usklađene sa potrebama iseljenika i domaćih institucija. To doprinosi održivom razvoju Crne Gore kroz integraciju iskustava, znanja i resursa koje dijaspora može pružiti.

Najvažniji aspekti ove saradnje uključuju:

- Izrada prvog Nacrta Strategije saradnje Crne Gore sa dijasporom – iseljenicima za period 2025-2028:

Održane su višednevne interaktivne radionice, na kojima je započet proces konsultacija za nacrt nove nacionalne Strategije o saradnji sa dijasporom. Akteri su bili rukovodioci i zaposlena lica iz brojnih državnih institucija i nevladinog sektora, koji u svom radu posredno ili neposredno utiču na saradnju sa dijasporom. Fokus je bio na procjeni trenutnih politika, osiguravanju koherentnosti sa nacionalnim planom razvoja Crne Gore i identifikaciji ključnih stubova i prioriteta nove Strategije. Nakon ovih radionica, u koordinaciji sa Upravom za saradnju sa dijasporom – iseljenicima, međunarodni

ekspert za migracije gđin Martin Russel iz Irske, kreirao je prvi Nacrt Strategije saradnje Crne Gore sa dijasporom – iseljenicima za period 2025-2028.

- Mapiranje crnogorske dijaspore:

Projekat mapiranja crnogorske dijaspore sprovodi se u okviru šireg projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore – faza II “, kojeg organizuje Međunarodna organizacija za migracije (IOM) u saradnji sa crnogorskom Vladom i Upravom za saradnju sa dijasporom. Cilj ovog projekta je prikupljanje podataka o geografskoj rasprostranjenosti, demografskim karakteristikama i interesovanjima crnogorske dijaspore kako bi se optimizirala komunikacija i buduće inicijative usmjerene ka dijaspori.

Metodologija mapiranja

Mapiranje crnogorske dijaspore koristi višefazni i mješoviti metodološki pristup. Prva faza obuhvata upotrebu veb analitike, koja prati čitalačku publiku crnogorskih medija van zemlje. Ovaj inovativni pristup omogućava identifikaciju djelova dijaspore koji su pasivno angažovani kroz praćenje vijesti i medijskih sadržaja, a koji možda nisu bili vidljivi kroz tradicionalne metode.

Ova metoda pruža demografske indikatore o čitalačkoj publici, kao što su starost, pol, te geografska koncentracija čitalaca u različitim gradovima i državama. Iako ovaj pristup ne može dati precizne brojčane procjene o veličini dijaspore, omogućava otkrivanje novih i manje poznatih segmenata dijaspore, što doprinosi ciljanijem kreiranju politika.

Rezultati pilot mapiranja

Geografska rasprostranjenost crnogorske dijaspore, prema podacima prikupljenim putem analize čitalačke publike crnogorskih medija, pokazuje da većina dijaspore živi u zemljama Jugoistočne Evrope, poput Srbije, Sjeverne Makedonije i Bosne i Hercegovine, ali se značajno prisustvo bilježi i u Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Švajcarskoj, Luksemburgu i Nizozemskoj.

Gradovi sa najvećom koncentracijom dijaspore uključuju Beograd, Zagreb, Novi Sad, Niš, Sarajevo, Frankfurt, Njujork i Beč.

Demografski podaci pokazuju da su 61% čitalaca muškarci, sa ravnomjernom raspodjelom polova u zemljama Jugoistočne Evrope i većim procentom muškaraca u Severnoj Evropi i Americi.

Starosna struktura dominantno obuhvata dijasporu u dobnim grupama od 35-44 i 45-54 godine.

Poseban fokus mapiranja je stavljen na dijasporu iz sjevernog dijela Crne Gore, sa značajnom koncentracijom u Luksemburgu i Njemačkoj, što potvrđuju i nazivi lokalnih udruženja, poput „Zavičajni klub Bihor “u Luksemburgu.

Upotreba podataka i značaj za buduće politike

Podaci prikupljeni u ovoj fazi mapiranja pružaju vitalne smjernice za buduće istraživačke faze projekta, uključujući:

Ciljanje specifičnih država i gradova sa velikom koncentracijom dijaspore za dublja terenska istraživanja.

Optimizaciju komunikacije sa dijasporom kroz prilagođene strategije, kao i identifikaciju oblasti u kojima dijaspora može najviše doprinijeti razvoju Crne Gore, uključujući investicije, transfer znanja i kulturnu saradnju.

Povezivanje sa dijasporom kroz prilagođene inicijative: Ovi uvidi se mogu koristiti za kreiranje specifičnih programa koji odgovaraju na potrebe i interese dijaspore, kao i za formalizaciju instrumenata poput iseljeničkih knjižica.

- **Trening „Otključavanje potencijala angažovanja dijaspore “u Budvi:**

Učesnici iz državnih institucija i lokalnih samouprava prošli su obuku uz mentorstvo međunarodnih eksperata IOM-a. Fokus je bio na tome kako maksimizirati doprinos dijaspore kroz različite sektore (diplomacija, umrežavanje, finansiranje). Ova obuka je dio šire intervencije u sklopu projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore“ i ključna je za unapređenje saradnje sa dijasporom.

- **Dani dijaspore-iseljenika 2024**

IOM je bio partner u organizaciji ovog događaja, čime je povećana važnost manifestacije. Konferencije i panel diskusije bavile su se temama poput ekonomskog doprinosa dijaspore i Crne Gore kao filmske destinacije.

Angažovanje dijaspore, naročito kroz biznis forume i druge oblike umrežavanja, može donijeti nove investicije i prilike za ekonomski razvoj. Pored toga, kulturne i socijalne veze sa dijasporom doprinose promociji Crne Gore u inostranstvu i jačanju nacionalnog identiteta.

Osim toga, projekti i konferencije fokusirani na doprinose žena iz crnogorske dijaspore podstiču unapređenje rodne ravnopravnosti, što doprinosi inkluzivnijem društvenom razvoju i većem učešću žena u svim segmentima života.

2.9. Završeno naučno istraživanje crnogorskog iseljništva u Latinskoj Americi

U oktobru 2023.godine potpisan je Sporazum o saradnji između Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima i Centra za politike migracija i multikulturalizma-Center for Migration and Multiculturalism Policies iz Podgorice. Uprava je podržala realizaciju osmomjesečnog projekta Centra pod nazivom „Projekat naučnog istraživanja crnogorskog iseljništva u Latinskoj Americi “koji podrazumijeva analizu brojnosti, kulturnih i socijalnih karakteristika iseljenika u Republici Argentini, te njihovu organizaciju tokom XX vijeka. Realizacija ovog projekta podrazumijeva istraživanje i analizu nacionalnog i kulturnog identiteta potomaka te njihove odnose sa zemljom porijekla od obnove nezavisnosti Crne Gore do 2023. godine. Ovaj projekat je realizovan uz mentorstvo naučnika specijalizovanih za temu migracija, sa Univerziteta Buenos Ajres i Nacionalnog Univerziteta Tres de Febrero odnosno Instituta za politike migracija i azila iz Buenos Ajresa.

Projekat je završen u septembru tekuće godine, a Ministarstvo dijaspore je u decembru o.g. realizovalo prezentaciju naučnog rada istraživačice Dragane Otašević, pod nazivom “Izazovi u saradnji sa dijasporom. Slučaj države Crne Gore i njenog iseljništva u Latinskoj Americi. Politike i programi 2018-2024.”. Opšti cilj projekta je analizirati saradnju između države i dijaspore, identifikovati izazove i definisati preporuke za buduću, dugoročnu saradnju. Osim intervjuisanja predstavnika crnogorskih institucija koje u svom opusu imaju saradnju sa dijasporom, realizovana je i analiza normativnih i strateških dokumenata koji uređuju vanjske poslove Crne Gore i saradnju sa dijasporom. Na osnovu toga, identifikovani su izazovi u saradnji između Crne Gore i njene dijaspore-iseljništva u Latinskoj Americi, te data preporuka za buduću saradnju sa period 2025-2029 godina. Krajnji cilj ovog projekta je doprinos razvoju nove državne Strategije saradnju Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima.

Rezultati ovog istraživanja će pružiti višestruke pozitivne efekte ne samo na dijasporu, već i zemlju porijekla - Crnu Goru. Sa jedne strane pružiće doprinos razvoju društvenih nauka i naučnom istraživanju teme iseljništva. Sa druge strane, pomoći će bolje razumijevanje glavnih karakteristika i specifičnosti ovog iseljništva ali i njegovih potreba, kao i kapaciteta države Crne Gore da razumije te potrebe i to iseljništvo. U krajnjem, rezultati istraživanja imaće dugoročne pozitivne efekte za bolju povezanost Crne Gore i ove dijaspore, očuvanje identiteta u dijaspori, ali i bolju pozicioniranost i promociju Crne Gore i njenih potencijala na teritoriji Latinske Amerike. Rezultati ovog istraživanja će u narednom periodu biti predstavljeni Vladi Crne Gore

2.10. Započeti pregovori o realizaciji projekta izrade softvera koji će poslužiti za izradu registra dijaspore

U koordinaciji sa Ministarstvom javne uprave, u oktobru 2024. godine Ministarstvo dijaspore je započelo projekat izrade softvera, koji će poslužiti za izradu registra dijaspore. Riječ je o izuzetno značajnom projektu, koji će doprinijeti dobijanju približno tačnih podataka o broju naših građana u dijaspori, koje će omogućiti bolje planiranje i implementaciju politika prema našim ljudima u inostranstvu. Ovaj registar će biti ključna osnova za buduće strateške projekte i aktivnosti Ministarstva dijaspore, u cilju boljeg ekonomskog povezivanja sa dijasporom - iseljenicima.

2.11. Podržan projekat Posjeta Fudbalskog kluba " Peroj 1657"

U toku januara 2024 godine, Fudbalski klub " Peroj 1657" iz Peroja, R. Hrvatska, boravili su u Crnoj Gori u sklopu projekta osmišljenog u saradnji sa Mjesnom zajednicom Jedinstvo iz Podgorice, pobratima grada Peroja. Tim povodom odigrale su se 2 prijateljske utakmice između FK Peroj i domaćina FK Crvena Stijena i FK Sloga. Društvo perojskih Crnogoraca "Peroj 1657" već dugi niz godina aktivno radi na očuvanju tradicije i kulture svojih predaka, koji su davne 1657. godine doselili na prostore Istre. Perojci predstavljaju najstariju očuvanu enklavu Crnogoraca u dijaspori koja ove godine slavi 368 godina od prvih naseljavanja Crnogoraca. Uprava je prepoznala značaj očuvanja kontakta i podrške ovom iseljeništvu, budući na njihov značaj i prepoznatljivost našeg identiteta i kulture u R. Hrvatskoj zahvaljujući njima.

2.12. Realizovane posjete

U periodu od 1. januara 2024. godine do 31. decembra 2024. godine, planirano je i realizovano više posjeta iseljeničkim sredinama, prilikom kojih je iskazana spremnost za dalje unapređenje odnosa Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima, konkretizovani pojedini oblici saradnje i pomoći u rješavanju pitanja od interesa za iseljništvo, posredno dinamizirane aktivnosti iseljeničkih organizacija, njihova međusobna saradnja i rad na omasovljenju njihovog članstva.

Posjete iseljeničkim sredinama od presudne su važnosti za održavanje kontakata sa iseljenicima i iseljeničkim organizacijama, sticanje slike o njihovim aktivnostima, problemima sa kojima se susrijeću i potrebama na koje matična zemlja treba da odgovori.

Predstavnici Uprave/Ministarstva posjetili su dijasporu u sljedećim zemljama:

- Februar 2024 - R. Kosovo, posjeta crnogorskim udruženjima i sastanak sa potpredsjednicom Vlade Emilijom Redžepi

Tema sastanka sa potpredsjednicom Vlade Emilijom Redžepi bila je unapređenje statusa Crnogoraca na Kosovu i razgovor o infrastrukturnim projektima između Crne Gore i Kosova. Crnogorska zajednica biće prepoznata kao posebna kategorija na predstojećem popisu stanovništva, što predstavlja značajan napredak. Potpredsjednica Redžepi je izrazila podršku svim budućim infrastrukturnim projektima koji povezuju ove dvije države i istakla dobru saradnju sa predstavnicima Crne Gore. Sastanak sa predstavnicima udruženja „Lovćen“ i „Perper“ ticao se statusa Crnogoraca na Kosovu i izazova koje naši predstavnici dijaspore imaju u tom smislu. Glavna tema je bila asimilacija i potreba za većom podrškom matične države, te osnaživanje popisne kampanje kako bi se osigurao zadovoljavajući rezultat.

- Februar 2024 - R. Sjeverna Makedonija - sastanci sa crnogorskim udruženjima

Cilj ovih sastanaka je evaluacija njihovih aktivnosti i razmatranje buduće podrške.

Udruženja su se suočavaju sa određenim izazovima: nizak broj aktivnih članova i potreba za finansijskom podrškom. Predstavnici dijaspore iskazali su **potrebu za institucionalnim rješenjem statusa crnogorske manjine u Makedoniji**. Uprava će nastaviti sa finansijskom podrškom crnogorskim udruženjima i sufinansiranjem projekata, očekuje se unapređenje prava i statusa crnogorske manjine kroz ustavne promjene. Udruženja su pozvana da organizuju aktivnosti koje će doprinijeti promociji Crne Gore kao destinacije za investicije, kulturu i turizam.

- April 2024 - R. Srbija - sastanci sa crnogorskim udruženjima

Održani su sastanci u Beogradu i Vrbasu sa predstavnicima udruženja crnogorske dijaspore iz Srbije. Prisutni su bili predstavnici devet udruženja iz Beograda i Jugoistočne Srbije te 25 udruženja iz Vojvodine. Na sastancima su razmijenjene informacije i identifikovani problemi koji se tiču dijaspore, a sve **u cilju stvaranje osnove za uključivanje prijedloga dijaspore u strategiju saradnje**. Dijaspore je informisana i o planu obnove rada Savjeta za saradnju sa dijasporom i iseljenicima, dok su predstavnici udruženja naglasila **potrebu za većim angažovanjem crnogorskih institucija u očuvanju identiteta dijaspore, a posebno je izražena zabrinutost oko asimilacije Crnogoraca u Srbiji**. Razmatrana su pitanja dodjele finansijskih sredstava udruženjima za projekte očuvanja kulture i tradicije. Pojedina udruženja naglasila su i važnost edukacije mladih i jačanja saradnje među udruženjima. Predstavnici Uprave predložili su umrežavanje dijaspore, a udruženja su mahom kritikovala rad Nacionalnog savjeta crnogorske nacionalne manjine, uz prijedlog za njegovu reformu, s obzirom na potrebu da Nacionalni savjet bude krovna institucija svih crnogorskih udruženja.

U okviru zvanične posjete Republici Srbiji delegacija Uprave sastala se i sa predsjednikom opštine Vrbas, Predragom Rojevićem i predsjednikom opštine Mali Idoš, Markom Lazićem. Opštine su iskazule podršku i spremnost za saradnju sa crnogorskim institucijama.

Sastanci su pokazali spremnost crnogorskih institucija za aktivnije uključivanje dijasporu u procese donošenja odluka i stvaranja strategija. Predloženi su konkretni koraci za unapređenje odnosa i saradnje, uz poseban fokus na očuvanje kulturnog identiteta i pružanje podrške udruženjima. U nastavku će biti potrebno raditi na jačanju komunikacije i transparentnosti u svim aktivnostima vezanim za dijasporu.

- Maj 2024 - R. Turska - Svečano obilježavanje Dana Nezavisnosti Crne Gore u Istanbulu

Svečanost je okupila brojne predstavnike udruženja naše dijasporu sa teritorije Turske. Izražavanje je zahvalnost za doprinos dijasporu u očuvanju kulture i identiteta Crne Gore.

- Maj 2024 - K. Belgija - "Dan crnogorske kulture i baštine u K. Belgiji" u organizaciji Udruženja crnogorsko-belgijskog prijateljstva 'Montenegro'

Događaj je sufinansiran od strane Uprave za saradnju sa dijasporom - iseljenicima. Veliki broj predstavnika crnogorske dijasporu iz Beneluksa prisustvovao je događaju, uključujući umjetnike iz Crne Gore. Predstavnici udruženja istakli su značaj međuljudskih odnosa i umjetnosti kao sredstva za povezivanje, dok je predstavnicu Uprave naglasila važnost doprinosa dijasporu i njihovog učešća u proslavama značajnih datuma Crne Gore, te uključivanje djece iseljenika u manifestacije radi jačanja identiteta i povezanosti s domovinom.

- Maj 2024 - R. Kosovo - Obilježavanje Dana nezavisnosti Crne Gore u Prištini

Ambasada Crne Gore u Prištini i udruženja „Lovćen“ i „Perper“ organizovali su svečanost povodom Dana nezavisnosti Crne Gore u Prištini. Na svečanosti je govorio premijer Kosova, Albin Kurti, koji je istakao prijateljske odnose između Crne Gore i Kosova. Predstavnik Uprave je naglasio važnost dijasporu i pozvao na očuvanje ljubavi prema domovini.

- Jul 2024 - R. Srbija - Obilježavanje Dana državnosti Crne Gore

Manifestacija u organizaciji udruženja u Vojvodini prilika je da se obilježi najveći državni praznik Crne Gore među njenim iseljenicima. Tim povodom, realizovana je i izložba „13. jul 1941. godine prkosa i ponosa“, otvorena od strane Matice crnogorske.

- Jul 2024 - Službena posjeta Hrvatskoj, povodom 367. godišnjice doseljenja Crnogoraca u Peroj

Posjeta je započeta prijemom kod gradonačelnika Vodnjana, Edija Pastrovicchija, a potom je održana liturgija, izložba „Moja Peroja 2024“, otvaranje muzeja i kulturni program. Cjelokupan program bio je u organizaciji udruženja “Peroj 1657”, koje predstavlja najstariju enklavu naših iseljenika u svijetu.

- Septembar 2024 - Službena posjeta Njemačkoj

Posjeta je organizovana na poziv predstavnika dijaspore iz R. Njemačke, a u cilju prisustva manifestaciji "Dani stranaca" u Guterslohu. **Uoči posjete, održan je sastanak sa parlamentarcima Raphaelom Tiggesom, članom državnog parlamenta Sjeverne Rajne-Vestfalije, kao i sa Ralphom Brinkhausom, poslanikom Bundestaga. Tokom navedene posjete, razgovaralo se i sa Henningom Matthesom i Wibke Bremsom, članovima državnog parlamenta Sjeverne Rajne-Vestfalije, kao i sa Elmar Brokom, višegodišnjim članom Evropskog parlamenta (EP), a u cilju produbljivanja bilateralnih odnosa i zahvalnosti na podršci koju Njemačka pruža Crnoj Gori. Tokom okruglog stola razgovaralo se o problemu priznavanja crnogorskih vozačkih dozvola u Njemačkoj, uz uvjerenje ministra da će se to pitanje riješiti uz pomoć Vlade Crne Gore. Ministar je pozvao predstavnike udruženja da svoje projekte i ideje adresiraju preko Ministarstva dijaspore, što ukazuje na otvorenost za saradnju i aktivno uključivanje dijaspore.**

- Oktobar 2024 - Posjeta Opštini Gusinje

Sastanak s predsjednikom Opštine Sanelom Balićem kako bi razgovarali o jačanju saradnje između Ministarstva dijaspore i Opštine Gusinje, istaknuvši značaj dijaspore iz Gusinja kao primjer odgovornog odnosa prema svom zavičaju.

- Oktobar 2024 - Položen kamen temeljac fabrike u Petnjici

Investicija dijaspore: **Položen kamen temeljac za fabriku za proizvodnju dijelova za agregate, što predstavlja značajno ulaganje dijaspore, konkretno porodice Ramdedović, koja je radila u Njemačkoj.**

Ministar je izrazio podršku Ministarstva dijaspore za ovakve investicije, nudeći tehničku i administrativnu pomoć u realizaciji sličnih projekata.

- Oktobar 2024 - Predstavnici Ministarstva dijaspore prisustvovali tradicionalnim “Lučindanskim susretima”

Predstavnici Ministarstva dijaspore prisustvovali tradicionalnoj manifestaciji koja je održana 26. oktobra ove godine u Zagrebu, pod pokroviteljstvom Gradonačelnika grada Zagreba.

Ovu tradicionalnu manifestaciju su organizovali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Vijeće crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, a ima za cilj povezivanje crnogorske dijaspore u Republici Hrvatskoj i očuvanje crnogorskog identiteta.

Delegacija Ministarstva održala je sastanke sa ključnim predstavnicima crnogorske zajednice u Hrvatskoj, gdje su razmatrane mogućnosti buduće saradnje i podrške projektima usmjerenim na očuvanje crnogorske kulture i jezika. Osim toga, prisutne su upoznali sa strateškim planovima Ministarstva i inicijativama koje mogu dodatno povezati dijasporu sa Crnom Gorom.

- Oktobar 2024 - Posjeta Švajcarskoj

Ministar Azemović i državni sekretar Adel Omeragić boravili u Švajcarskoj na poziv udruženja *Bratska Ruka*. Dogovorena intenzivnija saradnja sa matičnom zemljom. Sastanku su prisustvovali predstavnici bošnjačke dijaspore Crne Gore u Švajcarskoj, Islamskog kulturnog centra "Džemat Wattwill", humanitarne organizacije "Bratska ruka" te udruženja "Srpski forum građana iz Crne Gore iz EU i Švajcarske."

- Novembar 2024 - Delegacija Ministarstva dijaspore prisustvovala promociji posebnih tematskih izdanja časopisa "Komuna" u Sarajevu

Državni sekretar Ministarstva Adel Omeragić se obratio prisutnima, izražavajući zahvalnost na pozivu i ističući važnost ovakvih događaja za jačanje veza između matične države i dijaspore Crne Gore u Bosni i Hercegovini. Naglasio je otvorenost Ministarstva dijaspore za sve inicijative i sugestije, koje imaju za cilj poboljšanje položaja naše dijaspore, te promovisanje kulturnog identiteta i jačanje saradnje.

- Novembar 2024 - Ministar dijaspore Mirsad Azemović prisustvovao je zatvaranju Sedmice crnogorske kulture u Skadru, koju je organizovala Ambasada Crne Gore.

Ministar Azemović, je zajedno sa državnim sekretarom Adelom Omeragićem razgovarao sa predstavnicima udruženja dijaspore Crne Gore u Albaniji, a posjetu Skadru iskoristili su i za obilazak nacionalnog muzeja fotografija Marubi, gdje se nalaze između ostalog i brojne fotografije iz Crne Gore, koje su svjedočanstvo jednog vremena.

- Novembar 2024 - Održan radni sastanak sa predstavnicima opština Crne Gore

Ministar dijaspore Mirsad Azemović u uvodnoj riječi istakao je da je Ministarstvo dijaspore, kao novoformirani organ Vlade, posvećeno podizanju nivoa saradnje sa dijasporom. Takođe, istakao je potrebu za formiranjem kancelarija za saradnju sa dijasporom u lokalnim samoupravama, te za uklanjanje administrativnih barijera koje otežavaju ulaganja dijaspore u Crnu Goru.

- Novembar 2024 - Ministar dijaspore Mirsad Azemović u zvaničnoj posjeti Bosni i Hercegovini

Ministar dijaspore Mirsad Azemović, u okviru zvanične posjete Bosni i Hercegovini, sastao sa ministrom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine Sevlidom Hurtićem. Na sastanku je razgovarano o jačanju odnosa između dvije države kroz povezivanje dijaspore Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

“Podrška dijaspori nije samo strateška obaveza, već i prilika za građenje jačih, povezanih zajednica u regionu. Uvjeren sam da će naša buduća saradnja donijeti konkretne rezultate, kako za naše zemlje, tako i za sve naše građane u iseljeništvu”, kazao je Hurtić.

Ministar dijaspore Mirsad Azemović, u okviru službene posjete Bosni i Hercegovini, posjetio je Opštinu Stari Grad Sarajevo, gdje se sastao sa načelnikom Irfanom Čengićem.

Ministar Azemović se sastao sa predstavnicima Udruženja građana porijeklom iz Sandžaka, Vijeća crnogorske nacionalne manjine, Udruženja Pljevljaka i prijatelja Pljevalja u BiH i "Zavičajno društvo Plavljana i Gusinjana" Sarajevo.

- Decembar 2024 – Posjeta Turskoj

U okviru službene posjete Republici Turskoj, ministar dijaspore Mirsad Azemović prisustvovao je otvaranju Sajma "Izmir Travel Turkey", koji se održava u Izmiru, a sastao se i sa gradonačelnikom Bornove Omerom Eškijem.

Osim toga, Ministar Azemović je svečano uručio iseljeničke knjižice, dokumenta koji izdaje Ministarstvo dijaspore iseljenicima koji nemaju crnogorsko državljanstvo, takođe je prisutne upoznao sa ljetnjom školom jezika koja se održava u Crnoj Gori, a koja je namijenjena djeci iseljenika i pozvao ih da budu polaznici ove škole.

- Decembar 2024 – Službena posjeta Sjedinjenim Američkim Državama

Ministar dijaspore Mirsad Azemović i državni sekretar Adel Omeragić, u okviru službene posjete Sjedinjenim Američkim Državama, posjetili su udruženje Rumija u Čikagu, koje okuplja građane porijeklom iz Crne Gore.

Azemović je u svom govoru poručio da je udruženje Rumija jedno od najbrojnijih i najstarijih udruženja dijasporne i da je most saradnje brojnih iseljenika sa matičnom državom. Takođe, sastao se i sa počasnim konzulom Crne Gore u Čikagu Edinom Seferovićem.

Ministar dijasporne Mirsad Azemović i državni sekretar Adel Omeragić, u službenoj posjeti Njujorku, razgovarali su sa Semom Pirozzolom, poslanikom u parlamentu države Njujork. Azemović je poslanika Pirocola upoznao sa brojnom dijasporom iz Crne Gore koja živi u Njujorku i kazao da je upravo dijaspora snažan most povezivanja u odnosima dvije države.

Takođe, u okviru službene posjete Njujorku, sastao se sa predstavnicima albanske zajednice na Steten Ajlandu, koje je predvodio predsjednik Naser Nika.

Na poziv Fondacije Gusinje, ministar dijasporne Mirsad Azemović, zajedno sa državnim sekretarom Adelom Omeragićem prisustvovao je donatorskoj večeri koju je ovo udruženje po 19. put organizovalo u Njujorku.

Zokom službene posjete Njujorku sastali su se i sa predstavnicima Islamske zajednice i Kulturnog centra Plav-Gusinje.

Kontinuirane posjete i sastanci sa dijasporom doprinose jačanju veza i stvaranju konkretnih projekata koji će pomoći u očuvanju kulturnog identiteta i unapređenju položaja iseljenika, ali i otvoriti nove prilike za ekonomski razvoj Crne Gore kroz dijasporu. Inicijative za očuvanje identiteta i jačanje nacionalnog svijesti među iseljenicima su od suštinske važnosti za stabilnost i jedinstvo Crne Gore.

Potrebno je raditi na umrežavanju i jačanju institucija koje predstavljaju dijasporu kako bi se stvorila platforma za razmjenu ideja i resursa. Crnogorske institucije su pokazale spremnost da nastavi jačanje odnosa sa svojom dijasporom kroz kulturne, socijalne i zajedničke inicijative, uključujući dijasporu u procese donošenja odluka, čime se osigurava da interesi iseljenika budu uzeti u obzir.

2.13. Unapređenje vještina i sposobnosti zaposlenih u Upravi/Ministarstvu

Uprava za saradnju sa dijasporom-iseljenicima, čija specifična nadležnost uključuje aktivnu i svakodnevnu komunikaciju sa pojedincima i udruženjima dijasporne-iseljenika širom svijeta, prepoznala je potrebu za unapređenjem svojih zaposlenih u različitim oblastima, a u cilju razvoja vještina i sposobnosti koje će omogućiti zaposlenima da budu izvrsni reprezentivci javne Uprave, s posebnim akcentom na odnosu sa dijasporom-iseljenicima. Ovo nastojanje pokazuje posvećenost Uprave da osigura

najviši nivo kvaliteta u svom radu i održi pozitivan odnos sa dijasporom-iseljenicima.

U skladu s tim, Sektor za obuku i razvoj ljudskih resursa u okviru Uprave za ljudske resurse je srdačno podržao ovu inicijativu. Uprava za saradnju sa dijasporom – iseljenicima i njeni zaposleni su **prva institucija u Crnoj Gori koja je samoinicijativno zatražila organizaciju obuka na ovom nivou**. Rukovodioci obje institucije izrazile su zadovoljstvo zbog ovog koraka i nadu da će ovo postati **pozitivan primjer za sve ostale institucije kojima je, takođe, potrebno ovakvo usavršavanje zaposlenih**. Prepoznajući samoinicijativu i želju zaposlenih Uprave za kontinuiranim usavršavanjem, Sektor za obuku i razvoj ljudskih resursa pružio je punu podršku i resurse kako bi se ova potreba za obukama zadovoljila. Realizovan je cijeli paket obuka: "Javni nastup", "Vještine komunikacije", "Organizacija događaja", "Poslovni sastanci i izvještavanje"

III ZAKLJUČAK

U zaključku, institucionalne promjene unutar Uprave za saradnju sa dijasporom-iseljenicima, uključujući njenu transformaciju u Ministarstvo dijaspore, predstavljaju značajan korak ka jačanju saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom. Od svog osnivanja 2013. godine, ovaj organ je prošao kroz nekoliko faza restrukturiranja, a najnovija promjena u 2024. godini dovela je do formiranja Ministarstva. Time su stvoreni bolji uslovi za institucionalno jačanje i efikasnije obavljanje aktivnosti.

Tokom protekle godine, uprkos kadrovskim izazovima i ograničenom budžetu, realizovane su ključne aktivnosti usmjerene na jačanje veza između Crne Gore i njene dijaspore. Među njima, posebno su značajni projekti sufinansiranja programa dijaspore, što je omogućilo brojnim organizacijama da doprinesu očuvanju kulturnog i državnog identiteta Crne Gore. U 2024. godini broj prijavljenih i podržanih projekata dostigao je rekordan nivo, što ukazuje na rastući interes dijaspore za saradnju sa matičnom državom.

Na osnovu preduzetih mjera i povećanja budžeta, postavljeni su temelji za dalje unapređenje odnosa Crne Gore sa dijasporom, kroz kontinuirano ulaganje u projekte od zajedničkog interesa. Ova ulaganja omogućavaju dijaspori aktivno doprinos društvenom, kulturnom i ekonomskom razvoju Crne Gore.

Manifestacija "Dani dijaspore-iseljenika", kao tradicionalni godišnji događaj, dodatno jača veze između Crne Gore i njenog iseljeničtva kroz bogat kulturni i poslovni

program, okupljajući ljude iz svih dijelova svijeta. Ove aktivnosti, uključujući tematske konferencije, biznis forume i dječije programe, pružaju priliku za međusobnu saradnju, promociju Crne Gore i kreiranje novih poslovnih inicijativa, kao što su projekti u filmskoj industriji i promovisanje rodne ravnopravnosti.

Ljetnja škola jezika i kulture "Crna Gora moja postojbina" igra važnu ulogu u prenošenju kulturnih i jezičkih vrijednosti na mlađe generacije crnogorske dijaspore, pomažući očuvanju identiteta i jačanju veza sa domovinom. Ovaj projekat doprinosi strateškom povezivanju Crne Gore sa djecom iseljenicka.

Istraživanja o crnogorskim ženama u dijaspori pokazuju da one imaju ključnu ulogu u povezivanju Crne Gore sa svijetom. Visok stepen obrazovanja i profesionalnih postignuća omogućava im da značajno doprinesu ekonomskom i društvenom razvoju zemlje, iako se suočavaju s izazovima poput kulturnih razlika i potrebe za jačom podrškom iz matične zemlje. Mnoge iseljenice održavaju snažnu emocionalnu povezanost s Crnom Gorom, izražavajući želju za povratkom i aktivnijim uključivanjem u razvoj društva.

Kulturni događaji, kao što su "Crnogorke u Italiji, kroz vrijeme" i "Dug zemlji koja te je rodila", predstavljaju značajne korake u jačanju kulturnih veza između Crne Gore i njene dijaspore. Ovi događaji ne samo da ističu doprinos crnogorskih žena kroz istoriju, već i podstiču očuvanje kulturnog identiteta i rodnu ravnopravnost.

Saradnja sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) dodatno osnažuje te veze, omogućavajući izradu strateških dokumenata i mapiranje dijaspore, što će doprinijeti efektivnijem uključivanju iseljenika u razvojne procese u domovini.

Završeno naučno istraživanje crnogorskog iseljeničtva u Latinskoj Americi pruža ključne uvide u identitet i potrebe dijaspore, a rezultati će doprinijeti formiranju nove državne strategije koja će omogućiti bolju saradnju i integraciju.

Realizovane posjete iseljeničkim sredinama pokazale su spremnost Crne Gore da unaprijedi saradnju sa dijasporom kroz konkretne projekte u oblasti kulture, obrazovanja i ekonomije. Inicijative, poput formiranja škola crnogorskog jezika, rješavanje pitanja vozačkih dozvola u zemljama Zapadne Evrope, olakšica za ulaganje u Crnu Goru, predstavljaju konkretne korake ka jačanju identiteta i ekonomske pozicije Crnogoraca u dijaspori.

U svjetlu nedavnih aktivnosti i inicijativa, jasno je da Crna Gora nastavlja sa aktivnim radom na jačanju veza sa svojom dijasporom. Položen kamen temeljac za fabriku za proizvodnju dijelova za agregate predstavlja značajno ulaganje dijaspore, a započeti

pregovori o izradi softvera za registar dijaspore važan su korak ka prikupljanju preciznih podataka o broju građana u inostranstvu, što će omogućiti efektivnije planiranje i implementaciju programa podrške.

Pored toga, angažman zaposlenih u Upravi za saradnju sa dijasporom na organizaciji obuka za razvoj vještina i znanja pokazuje proaktivan pristup ka unaprjeđenju međuinstitucionalne saradnje i komunikacije sa dijasporom. Ovaj korak može postati pozitivan primjer za druge institucije, omogućavajući bolju podršku i reprezentaciju crnogorske dijaspore.

Sve u svemu, ovi napori potvrđuju da Crna Gora dijasporu vidi kao ključnog partnera za razvoj i očuvanje nacionalnog identiteta, dok istovremeno koristi njene resurse i znanje kako bi se pozicionirala kao atraktivna destinacija za investicije i kulturnu razmjenu na globalnoj sceni. Kontinuirane aktivnosti i inicijative usmjerene ka jačanju veza sa dijasporom, zajedno s prepoznatom potrebom za institucionalnom podrškom, predstavljaju ključne aspekte u očuvanju i unapređenju kulturnog identiteta Crne Gore. Očekuje se da će takva saradnja stvoriti nove prilike za ekonomski razvoj i doprinijeti jačanju jedinstva među građanima Crne Gore, bez obzira na to gdje se nalaze.